

**НАУКОВИЙ
ВІСНИК
ВДУ**

3'98

НАУКОВИЙ
ВІСНИК
ВДУ

Журнал Волинського державного університету
ім. Лесі Українки

ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ
Романо-германська філологія

3, 1998

Редакційна колегія

1. **Оляндер Л.К.**, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри історії зарубіжної літератури Волинського державного університету ім. Лесі Українки (головний редактор).
2. **Удалов В.Л.**, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри теорії літератури Волинського державного університету ім. Лесі Українки (заст. головного редактора).
3. **Павленко Л.П.**, кандидат філологічних наук, завідувач кафедри української мови Волинського державного університету ім. Лесі Українки.
4. **Дубина М.І.**, академік АН ВШ України, головний вчений секретар АН ВШ України.
5. **Жулинський М.І.**, академік НАН України, директор Інституту літератури ім. Т.Шевченка.
6. **Кононенко П.П.**, доктор філологічних наук, професор академік АН ВШ України, директор Інституту українознавства Київського національного університету ім. Т.Шевченка.
7. **Краснова Л.В.**, академік АН ВШ України, доктор філологічних наук, професор Дрогобицького педінституту.
8. **Шульжук К.Ф.**, академік АН ВШ України, доктор філологічних наук, професор Рівненського педагогічного інституту.
9. **Перебийніс В.І.**, доктор філологічних наук, професор кафедри англійської філології Київського лінгвістичного університету.
10. **Швачко С.О.**, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри перекладу Сумського університету.
11. **Гороть Є.І.**, кандидат філологічних наук, професор, завідувач кафедри практики англійської мови Волинського державного університету ім. Лесі Українки (відповідальний секретар).
12. **Харитоновна І.Я.**, доктор філологічних наук, професор кафедри німецької філології Київського лінгвістичного університету.

Літературні редактори Л.Пащук, Г.Дробот

Коректор Л.Пащук

Свідоцтво про державну реєстрацію ВЛ № 081 від 27.07.96

Засновник і видавець — Волинський державний університет ім. Лесі Українки
(263025 м. Луцьк, просп. Волі, 13)

Наклад 500 прим. Ціна за домовленістю. Підп. до друку 20.01.98.

Редакційно-видавничий відділ ВДУ (м. Луцьк, просп. Волі, 13).

Друк — ЗАТ «Волиньінформ», м. Луцьк, Київський майдан, 11.

ЗМІСТ

Розділ 1. Семантика

З.Босак. Деякі особливості лексико-семантичної структури зв'язків у полі дейксису	7
Л.Булатецька. Лінгвістичні інтерпретації та психологічні припущення	9
І.Гринишина. Англійські запозичення у французькій мові	11
Н.Добжанська. Лімітативні відношення у мікрозонах локальності (на матеріалі англійської та німецької мов)	13
Н.Єфременко-Жебель. Сполучуваність романських елементів у сфері англійської суспільно-політичної лексики ХХ століття	16
Н.Єфремова. Поняття протилежності у філософії, логіці та лексико-семантичній системі мови	18
Л.Кириченко. Когнітивна семантика ядра ментальної лексики	21
О.Константинова. Структурно-семантичні особливості англійських термінів оподаткування	23
Л.Малімон. Семантична структура іменників англійської мови для позначення часу	27
А.Потапенко. Співвідношення словотворчого і морфемного аналізу	31
Е.Рукіна, Л.Малімон. Системно-функціональні характеристики англійського іменника day	33
Л.Семенюк, О.Сахацік. Походження та способи творення в англійській мові медико-біологічних термінів	38

Розділ 2. Проблеми функціональної морфології та функціонального синтаксису

О.Андрущенко. До класифікації та сполучуваності прислівників міри та ступеня в сучасній англійській мові	41
С.Белова. Ізоморфні та відмінні риси граматичної і лексичної сполучуваності антонімічних прислівників	44
І.Біскуп. До проблеми аспектуального способу дії	46
О.Василенко. Особливості лексичної сполучуваності англійського прислівника always	48
Є.Гороть, А.Потапенко, Н.Рогачова. Труднощі морфемного аналізу	52
О.Євтушок, Т.Капітанюк, Т.Луцишин. Порівняння видових значень дієслів у німецькій та українській мовах	55
І.Карпуть. Трансформаційні граматики в адаптивному управлінні	57
М.Кікець, З.Кікець, Н.Миронюк. Аспектуальні ситуації в темпоральних мікрозонах визначеної тривалості дії	58
О.Мавяр. Проблема місця французького прикметника-означення в реченні	60
Є.Сінченко. Цільові синтаксичні залежності у системі імплікативних структур	62
Л.Ступакова. Способи поширення номінальної синтагми на рівні складних єдностей	64
Ю.Федюк. Структурні особливості парцельованих конструкцій	66

Розділ 3. Прагматика

Т.Авдеєнко. Прагматичні особливості однореченневих висловлювань в умовах першого підциклу мовленнєвої ретрансляції	70
С.Гедз. Запитальні речення у функції пропонування послуги	72
Т.Іванченко. Деякі контекстуальні особливості передачі негативної оцінки адресата (на матеріалі сучасної англійської мови)	75
Е.Коляда. Відображення перцептивного сприйняття ситуації зміни в семантиці тексту	77
Т.Луцишин. До способів вираження модальності: об'єктивна необхідність	81
Т.Мирончук. Мовленнєва дія виправдання в континуумі конфронтаційної спонукальної аргументації	83
С.Михальчук. Взаємодія недієслівних показників аспектуальності в аспектологічному контексті	88
Н.Одарчук. Функціонування висловлювань поваги, які характеризують внутрішні якості людини	90
А.Рогатюк, О.Федь. Про функціональні особливості директивних висловлювань у сучасній англійській мові	92

Л.Степанова. Реалізація аспектуального значення дій.....	94
Т.Тереженко. Експліцитні та імпліцитні перформативи	96

Розділ 4. Стилїстика

В.Войтюк, Н.Куць, Н.Лисецька, В.Міханько. Експресивність молодіжного сленгу (на матеріалі німецького журналу «Juma»).....	99
С.Палій. «Вільне» варіювання акцентних структур слів у сучасній південноанглійській нормі вимови	101
О.Романова. Валентність та частота фонем у складі	103
Т.Сидорова. Народні мотиви у творчості Сапфо	107
Н.Сорока. Стилїстичний потенціал морфології	108
А.Троцюк. Функціонування нейтральних лексичних одиниць в емотивному тексті	111
Т.Харківська. «Символ» vs «алегорія» (постановка проблеми)	113
Н.Шаблій. Структурно-функціональний зміст композиційно-мовленнєвої форми «міркування» на матеріалі художніх та наукових текстів	115
А.Шкаровецька. Стилїстичні маркери імплікації	118

Розділ 5. Психолого-педагогічні та методичні проблеми навчання іноземних мов

О.Андриц. Особливості усного та писемного варіантів німецької мови	121
С.Бондар, Г.Клименко. Формування вмій і навичок розуміння іншомовного тексту	123
Л.Бондарук. Суб'єктивні фактори успішної навчальної діяльності студентів факультету іноземних мов	125
І.Гунчик. Самостійна робота студентів як фактор формування іншомовного лексичного фонду	127
О.Зубач. Методика навчання усного мовлення	130
Т.Книш, Т.Гайнулліна. Навчання читання і розуміння іноземних текстів наукового характеру за спеціальністю	132
Т.Кухарук. Роль прислів'їв та приказок у формуванні фонетичних, граматичних та лексичних навичок	134
Т.Лісінська. Про естетичну функцію мови	136
С.Мариньчак. Теоретичний аналіз процесу професійної підготовки у сучасній вищій школі	138
В.Панчук. Активізація навчальної діяльності студентів шляхом використання креативних ситуацій на практичних заняттях з іноземної мови	140
М.Шатілова, І.Гунчик. Функціонування інфінітивних конструкцій у сучасній французькій мові	143

CONTENTS

Chapter 1. Semantics

Z.Bosak. Some peculiarities of lexical and semantic structure of connections within the semantic field of deixis	7
L.Bulatetska. The correlation of psychological assumptions and linguistic interpretations	9
I.Grinishina. English borrowings in French	11
N.Dobzhanska. Limitative relations in microzones of locality	13
N.Yefremenko-Zhebel. The combinatory power of the romanic elements in the XXth century English social and political lexics	16
N.Yefremova. The category of opposite in philosophy, logic and linguistics	18
L.Kyrichenko. Cognitive semantics of the nuclear of mental lexical units	21
O.Konstantinova. Structural and semantic peculiarities of English terms of taxation	23
L.Malimon. Semantic structure of English nouns denoting time	27
A.Potapenko. Correlation of the word — building and morphemic analyses	31
E.Rukina, L.Malimon. Systemic and functional characteristics of the English noun «day»	33
L.Semenyuk, O.Sakhashchik. Origin and ways of formation of medico-biological terms	38

Chapter 2. Problems of Functional Morphology and Functional Syntax

O.Andrushchenko. Classification and combinability of English adverbs of measure and degree	41
S.Belova. Isomorphic and distinctive features of grammatical and lexical combinability of antonymous adverbs	44
I.Biskub. On the problem of aspectual manner of action	46
O.Vasilenko. Lexical combinability of the English adverb «always»	48
Ye.Gorot, A.Potapenko, N.Rogachova. Difficulties of morphemic analysis	52
O.Yevtushok, T.Kapitanyuk. Aspect meanings of the verb in English and Ukrainian	55
I.Karpus'. Transformational grammars in adaptive governing	57
M.Kikets, Z.Kikets, N.Myronyuk. Aspectual situations in temporal microareas of actions with determined duration	58
O.Mazyar. The place of a French attribute expressed by an adjective in the sentence	60
Ye.Sinchenko. Purpose syntactic dependence within the system of implication structures	62
L.Stupakova. Ways of spreading the nominative syntagma at the level of compound unities	64
Yu.Fedyuk. Structural peculiarities of parcel constructions	66

Chapter 3. Pragmatics

T.Avdeyenko. Pragmatic peculiarities of one-sentenced utterances in retranslative communication	70
S.Gedz. Interrogative sentences in the function of an offering	72
T.Ivanchenko. Some contextual peculiarities of expressing negative appraising in modern English	75
E.Kolyada. Reflection of the sense perception of the situation of change in the text semantics	77
T.Lutsyshyn. Ways of expressing modality: objective necessity	81
T.Myronchuk. Justification in discourse of the appealing argumentation	83
S.Mykhalchuk. Interaction of nonverbal indices of aspect in aspectological contexts	88
N.Odarchuk. The functioning of the utterances of respect which characterize the inner world of a person	90
A.Rogatyuk, O.Fed'. Functional characteristics of directives in modern English	92
L.Stepanova. Realization of the aspect meaning of the action	94
T.Tereshchenko. Explicit and implicit performatives	96

Chapter 4. Stylistics

V.Voityuk, N.Kuts, N.Lisetska, V.Mikhanko. Expressiveness of Teenagers' Slang	99
S.Paliy. Free variations of accent structures in Modern English	101

	103
O.Romanova. Valency and frequency of phonemes in syllable.....	107
T.Sidorova. Folk Motives in Sapfo's works	108
N.Soroka. Stylistic potential of Morphology	111
A.Trotsyuk. The functioning of neutral lexical units in the emotive text	113
T.Kharkivska. Symbol vs allegory	115
N.Shabliy. Structural & functional content of the speech composition form «speculation»	118
A.Shkarovetska. Stylistic markers of implication	
Chapter 5. Psychological, Pedagogical and Methodical problems of Teaching Foreign Languages	
O.Andryts. Peculiarities of oral and written variants of Modern German	121
S.Bondar, G.Klimenko. Formation of abilities and skills to comprehend a foreign language text	123
L.Bondaruk. Subjective factors of students' progress at the foreign languages department	125
I.Gunchik. Independent work of students as a factor of formation of a foreign language vocabulary	127
O.Zubach. Methods of teaching oral speech	130
T.Knish, T.Gainulina. Reading and comprehension of scientific texts	132
T.Kukharuk. The role of proverbs and sayings in the formation of phonetic, grammar and lexical skills	134
T.Lisinska. On the aesthetic function of the language	136
S.Marinchak. Theoretical analysis of the process of professional training at a modern institution of higher learning	138
V.Panchuk. Creative situations in the process of activation of students' learning activities at English	140
M.Shatilova, I.Gunchik. The functioning of Infinitive constructions in Modern English	143

тальна субстанція, вольовий та емоційний фактори, імпліцитно виражена ознака локалізації (це пов'язане семантичними зв'язками зі словом *brain*).

Екстенціонал слова *mind* збігається з такими денотатами, як мозок, пам'ять, мислення, розуміння, свідомість та підсвідомість, судження, пізнання, сприйняття та відображення реальності, воля, бажання та емоції, раціональність, людина та ін.

В екстенціоналах слів *intellect* та *intelligence* відсутня співвіднесеність із референтами «підсвідомість», «воля», «бажання», «емоції», а також опосередкованим через *mind* детермінується зв'язок з фізичним об'єктом, тобто з мозком (*brain*).

Лише слово *mind*, крім усього іншого, є і філософським терміном, який в українській мові відповідає поняттю «мислення», тоді як в англійській мові слово *mind* скоріше буде передавати когнітивне значення поняття «розум», а не «мислення», тобто субстанція, сіра речовина, частина організму, яка мислить. А філософське поняття «мислення» деякі лінгвісти передають словом *thought* (the process of thinking), позаяк у цьому значенні передається саме процесуальність, а не субстанціональність, яка більше відповідає когнітивному значенню «мислення» в українській мові.

Вище ми відзначали різницю контенціональних та екстенціональних ознак між словами *mind*, *intellect*

та *intelligence*, і саме ці диференційні семантичні ознаки визначають ступінь їх розбіжності, яка впливає на модифікацію узуального статусу цих слів.

Література

1. Бруннер Дж. С. Онтогенез речевых актов // Психолінгвістика. – М., 1984. – С. 87-96.
2. Кубрякова В. С. Начальные этапы становления когнитивизма: Лингвистика – психология – когнитивная наука // Вопр. языкознания. – 1994. – № 4. – С. 34-47.
3. Никитин М. В. Основы лингвистической теории значения. – М., 1988.
4. Harman G. Cognitive science? // The making of cognitive Science: Essays in honour of George Miller / Ed. by W. Hirst. Cambridge (Mass.), 1988. – С. 253-261.
5. Философский словарь. – М., 1989.

Summary

Our main concern in this article is the cognitive meaning, semantic structure and semantic relations of the lexical units, belonging to the core of the semantic field named «mental activity».

The words mind, intellect, intelligence can be defined as referring to mental equipment or qualities. They are here compared as meaning that sum total of powers (often thought of as a distinct entity), which man regards as a distinctive possession of human beings by means of which each individual knows and understands both his inner life and the external world and establishes effective relations between them.

О. Константинова

Структурно-семантичні особливості англійських термінів оподаткування

У статті характеризується семантична група (СГ), яка є частиною термінології податкової системи, яка, в свою чергу, належить до більш широкої фінансової термінології. Вибір цієї лексики як матеріалу для дослідження пояснюється передусім тим, що вузькоспеціальна термінологія податкової системи ще не вивчена в теоретичному плані, не виділена з фінансової системи в якості галузевої і не вивчалася раніше як єдина терміносистема.

Дослідженню підлягають 157 термінів – назв видів податків, отриманих шляхом суцільної вибірки зі спеціальних і тлумачних словників [5, 6, 7, 8].

У статтю було включено тільки ті терміни, які мають у своїй структурі терміноелемент *tax*; особливі види податків, позначені терміноелементами *charge*, *excise*, *levy*, *tariff*, у цій статті не вивчаються. Поставлені були такі завдання:

- 1) описати структурні особливості термінів, які складають СГ «види податків»;
- 2) виділити основні моделі термінів досліджуваної СГ;
- 3) виявити семантичні угруповання (блоки) всередині СГ;
- 4) простежити зв'язок структури і семантики досліджених термінів.

Вивчення цієї СГ показало, що абсолютна більшість (156) термінів-назв податків із терміноелементом *tax* являють собою термінологічні словосполучення; тільки один термін (*surtax* – додатковий податок) є похідним іменником, утвореним від запозичених з латинської через французьку мову основи *tax* і префікса *sur-* зі значенням «понад», «над».

У всіх інших термінах терміноелемент *tax* виконує функцію ядра полікомпонентних термінологі-

гічних словосполучень (ТС). Тенденція до утворення полікомпонентних номінативних одиниць у сфері термінології — це відбиток більш широкого загальномовного процесу, що має універсальний характер і відзначається дослідниками різних європейських мов. Розвиток полікомпонентних словосполучень з іменником-ядром є фактором, що розв'язує протиріччя між кінцевим (обмеженим) числом номінативних одиниць і безкінечною множиною предметів, явищ і процесів, які потребують номінації [4, 111].

Найбільш розповсюдженим структурним типом ТС в англійській мові вважається бінарна модель $N+N$, котра має властивість передавати субкатегорізацію понять «рід — вид», а також різноманітні відносини логіко-семантичного характеру [4, 111]. У нашому дослідженні ця закономірність англійської термінології знаходить ще одне підтвердження: 42% всіх ТС (66 одиниць) будуються відповідно до моделі $N+N$ (payroll tax — податок з фонду заробітної плати, gift tax — податок на дарування). Решта двокомпонентних ТС будуються за такими моделями:

1) $Adj+N$ (24 одиниці; 15,3% корпусу): indirect tax — непрямий податок, proportional tax — пропорційний податок; 2) $PII+N$ (12 одиниць; 7,6% корпусу): deferred tax — відстрочений податок, assessed taxes — прямі податки (на майно); 3) $PI+N$ (3 одиниці; 1,9% корпусу): offsetting tax — компенсаційний податок, diminishing tax — регресивний податок; 4) $N+PII$ (1 одиниця; 0,6% корпусу): taxes withheld — утримані податки.

За направленням залежностей елементів майже всі двокомпонентні ТС цієї СГ є регресивними, тобто з лівим розташуванням залежних членів, і тільки модель $N+PII$, яка представлена одним терміном, є прогресивним ядерним сполученням, тобто з розташуванням залежного члена справа від ядра [1, 136].

Трикомпонентні ТС цієї СГ утворюються за сімома моделями: 1) $(N+N)+N$ (15 одиниць; 9,7% корпусу): capital transfer tax — податок на передачу капіталу, increment value tax — податок на приріст вартості; 2) $Adj+(N+N)$ (8 одиниць; 5,1% корпусу): federal sales tax — федеральний податок на продаж; 3) $N+prep+N$ (8 одиниць; 5,1% корпусу): tax on investments — податок на цінні папери, tax on income — податок на прибуток; 4) $(Adj+N)+N$ (7 одиниць; 4,6% корпусу): immovable property tax — податок на нерухоме майно, flat-rate tax — пропорційний податок; 5) $(PII+N)+N$

(3 одиниці; 1,9% корпусу): depreciated currency tax — мито на товари з країн зі знеціненою валютою, undistributed profit tax — податок на нерозподілений прибуток; 6) $PII+(N+N)$ (1 одиниця; 0,6% корпусу): graduated income tax — прогресивний податок на прибуток; 7) $(N+PII)+N$ (1 одиниця; 0,6% корпусу): value-added tax — податок на додану вартість.

Можна зробити висновок, що за направленням залежностей елементів більшість трикомпонентних ТС дослідженої СГ є регресивними; модель $N+prep+N$ являє собою прогресивне ядерне сполучення. Причому необхідно відмітити, що ядерний компонент може складатися як із одного слова (моделі № 1, 3, 4, 5, 7), так і зі словосполучення (моделі № 2, 6), котре, в свою чергу, має бінарну структуру $N+N$ зі своєю власною підрядністю.

До виділеної СГ належать також чотири- і п'ятикомпонентні ТС. Серед багатьох дослідників побутує думка, що функціонування полікомпонентних термінів у такому складі суперечить нормі стислості позначення, якої вимагають від терміна, а також принципу економії мовних засобів. Проте не можна заперечувати, що чим складніша структура терміна, тим більше його прагнення до однозначності і точності, бо моносемічність значно залежить від лексико-морфологічної структури терміна [1, 166]. Полікомпонентні ТС «види податків» будуються за чотирма моделями: 1) $N+prep+(Adj+N)$ (4 одиниці; 2,6% корпусу): tax on financial transactions — податок на фінансову діяльність; tax on noncommercial operations — податок з нетоварних операцій; 2) $N+prep+(N+prep+N)$ (1 одиниця; 0,6% корпусу): tax on accumulation of profits — податок на накопичений прибуток; 3) $(N+N)+prep+N$ (1 одиниця; 0,6% корпусу): use tax on automobiles — податок на використання автомобілів; 4) $(Adj+N)+prep+(PII+N)$ (1 одиниця; 0,6% корпусу): punitive tax on retained earnings — податковий штраф за зловживання відрахуваннями у фонд нерозподіленого прибутку.

Чотири- і п'ятикомпонентні ТС являють собою прогресивні ядерні сполучення. Ядерний компонент може складатися з одного слова (моделі № 1, 2) або зі словосполучення (моделі № 3, 4). При цьому спостерігається певна тенденція: майже всі прогресивні ядерні сполучення є прийменниковими сполученнями; до складу прогресивних ТС прийменники не входять.

Перелічені вище структурні моделі термінів представлені у зведеній табл. 1:

Таблиця 1

№ п/п	Структурна модель терміна	Кількість одиниць	% відношення до корпусу	Приклад
1	N+N	66	42	tonnage tax
2	Adj+N	24	15,3	national tax
3	(N+N)+N	15	9,7	import turnover tax
4	PII+N	12	7,6	hidden tax
5	Adj+(N+N)	8	5,1	federal sales tax
6	N+prep+N	8	5,1	tax on transactions
7	(Adj+N)+N	7	4,6	social security tax
8	N+prep+(Adj+N)	4	2,6	tax on private income
9	PI+N	3	1,9	withholding tax
10	(PII+N)+N	3	1,9	accumulated-earnings tax
11	PII+(N+N)	1	0,6	graduated income tax
12	(N+PII)+N	1	0,6	value-added tax
13	N+PII	1	0,6	taxes withheld
14	N+prep+(N+prep+N)	1	0,6	tax on accumulation of profits
15	(N+N)+prep+N	1	0,6	use tax on automobiles
16	(Adj+N)+prep+(PII+N)	1	0,6	punitive tax on retained earnings
17	N	1	0,6	surtax

Згідно з даними таблиці, основними структурними моделями термінів досліджуваної СГ «види податків» є, крім N+N, також Adj+N, (N+N)+N, PII+N, Adj+N+N (у загальному вигляді), N+prep+N; тобто, можна зробити висновок, що в цій СГ для номінації понять використовуються терміни середньої довжини, що не суперечить нормі стислості позначення і в той самий час дозволяє добитися достатньої точності терміна, забезпечуючи визначення поняття через родову ознаку із зазначенням її видової (класифікаційної) відмінності.

Для того, щоб розподілити цю СГ на семантичні підтипи, в роботі було використано методу структурно-семантичного аналізу за «нішами» і «блоками», яка дає принцип виділення великих семантичних єдностей, у яких взаємодіють різні засоби словотворення [3, 180-181]. Ця методика дозволяє показати взаємообумовленість структурних і семантичних ознак слів, які складають одну лексичну підсистему мови.

У нашій статті замість словотворчих моделей аналізуються структурні моделі ТС. Під блоком ми розуміємо семантичне угруповання всередині цієї СГ, котре виражається різними структурними засобами. Блоки будуються на основі ніш (семантичних об'єднань всередині однієї структурної моделі).

В основу виділення блоків у складі СГ покладено принцип відображення в назві податку: а) елементів системи оподаткування (об'єкт, суб'єкт, ставка, кво-

та тощо), б) форми податку (прямий, непрямий і т.ін.), в) цільового призначення податку, г) рівня державної структури, яка стягує податок, ґ) системи стягнення податку. Всі вищеперелічені характеристики є універсальними для будь-якої податкової системи [2, 16-26]. Для визначення семантичного підтипу терміна було використано метод перифразу, тобто лексико-синтаксичного розгортання вихідних іменних синтаксичних конструкцій у конструкції з прийменником, дієприкметником або дієсловом в особовій формі [4]. Перифразу потребували всі ТС з компонентами-іменниками, а також деякі ТС з компонентом-прикметником. Перифразом можна вважати і словникову дефініцію тлумачного словника [4, 113]. Наприклад: an inheritance tax is levied on the value of property after it has been given to heirs — a tax on inheritance — податок на спадщину; nuisance tax — a tax considered a nuisance because paid in very small amounts by the consumer — tax considered a nuisance — податок, який сплачується невеликими частками; general sales taxes — taxes which apply one/general rate to the sales of many different items — taxes on sales, applying general rate — загальний податок на продаж.

Як видно з перифразу, термін inheritance tax відображає у своїй назві об'єкт оподаткування, термін general sales taxes — ставку (general) і об'єкт (sales) оподаткування. Цікавим є приклад nuisance tax. Слово nuisance прямо не вказує на жоден елемент

№ п/п	Смисловий блок / кількість термінів	Структурна модель терміна	Кількість термінів	Приклад
1	суб'єкт / 8	N+N	6	head tax
		Adj+(N+N)	2	personal property tax
2	об'єкт / 92	N+N	46	export tax
		(N+N)+N	13	import turnover tax
		N+prep+N	6	tax on income
		(Adj+N)+N	5	immovable property tax
		N+prep+(Adj+N)	4	tax on cyclical increase
		Adj+N	3	occupational tax
		(PII+N)+N	3	undistributed profit tax
		Adj+(N+N)	8	personal property tax
		(N+PII)+N	1	value-added tax
		(N+N)+prep+N	1	use tax on automobiles
		N+prep+(N+prep+N)	1	tax on accumulation of profits
		(Adj+N)+prep+(PII+N)	1	punitive tax on retained earnings
3	призначення / 15	N+N	6	emergency tax
		PII+N	3	earmarked tax
		(N+N)+N	2	interest equalization tax
		Adj+N	1	returnable tax
		PI+N	1	offsetting tax
		(Adj+N)+N	1	social security tax
		(Adj+N)+prep+(PII+N)	1	punitive tax on retained earnings
4	ставка / 11	Adj+N	3	progressive tax
		PII+N	3	graded tax
		Adj+(N+N)	2	general property tax
		PI+N	1	diminishing tax
		(Adj+N)+N	1	flat-rate tax
		PII+(N+N)	1	graduated income tax
5	рівень установлення / 9	Adj+N	5	local tax
		N+N	2	community tax
		Adj+(N+N)	2	federal sales taxes
6	система стягнення / 9	Adj+N	4	intermediate tax
		Adj+(N+N)	2	multistage sales tax
		PII+N	1	scheduled tax
		PI+N	1	withholding tax
		N+PII	1	taxes withheld
7	форма / 4	Adj+N	2	direct tax
		PII+N	2	hidden tax
8	термін сплати / 2	PII+N	2	deferred tax
9	спосіб сплати / 2	N+N	1	money tax
		N+prep+N	1	tax in kind
10	місце сплати / 2	N+N	1	airport tax
		N+prep+N	1	tax at source
11	кількісна характеристика / 9	Adj+N	6	super tax
		PII+N	1	lost tax
		N+N	1	tax surcharge
		N	1	surtax
12	причина сплати / 1	N+N	1	inflation tax
13	емоційне забарвлення назви / 2	N+N	2	nuisance tax

оподаткування, тільки з дефініції можна зрозуміти, що *paidance* (незручність) пов'язане із системою стягнення податків (*in small amounts*) і з суб'єктом (*by the taxpayer*). Цей термін ми віднесли до семантичного блоку ТС з емоційним забарвленням назви податку. Сюди належить ще один термін: *death tax* — податок на спадщину.

Використання методики ніш і блоків та методу перифразу в застосуванні до досліджуваної СГ дало можливість виділити в ній 13 смислових блоків. Тільки 10 термінів зі 157 можна одночасно віднести до двох блоків, у назвах решти видів податків чітко відображається одна з характеристик податку. В зведеній табл. 2 показані виділені смислові блоки і структурні моделі, з яких вони складаються.

Таким чином, слід відзначити, що модель N+N є найчисленнішою в різних блоках; найрізноманітнішими з точки зору структурних моделей є блоки 2, 3, 4, 6, 11; а блоки 1, 8, 12, 13 — одномодельні. Найбільша кількість ТС входить до смислових блоків «об'єкт податку» та «призначення податку». Найпродуктивніша структурно-семантична модель дослідженої СГ — N+N «об'єкт податку». Всі терміни, побудовані за моделлю Adj+(N+N), належать до двох смислових блоків, один з яких «об'єкт податку», другий — «суб'єкт», «призначення», «рівень установлення», «система стягнення», «ставка».

Аналізуючи термінологічну лексику семантичної групи «види податків», ми пересвідчилися в обумовленості семантики термінів структурними чинниками.

Література

1. Павлова О.В. Лексемные и фраземные средства терминологической номинации (на материале английской автомобильной терминосистемы): Дис... канд. филол. наук. — К., 1985. — 189 с.
2. Податкова система України: Підручник/ В.М.Федосов та ін. — К.: Либідь, 1994. — 464 с.
3. Степанова М.Д. Методы синхронного анализа лексики. — М.: Высш. шк., 1968. — 200 с.
4. Шадрова В.М. Семантический анализ некоторых типов терминологических сочетаний (на материале английского языка) // Системное описание лексики германских языков. — Л., 1979. — Вып. 3. — С. 111-117.
5. Англо-русский словарь по экономике и финансам / Под ред. А.В.Аникшина. — СПб.: Экономическая школа, 1993. — 589 с.
6. Бернар И., Колли Ж.-К. Толковый экономический и финансовый словарь. Французская, русская, английская, немецкая, испанская терминология: в 2-х т. — М.: Международные отношения, 1994. — 784 с.
7. Гавришина К.С. Торгово-финансовый словарь. Французско-англо-русский. — М., 1993. — 792 с.
8. Webster's New World Dictionary. — New York, 1982. — 882 p.

Summary

The article is concerned with semantics and structure of the English taxation system terms selected from special and explanatory dictionaries. The object of our investigation is the semantic group of terms, having the structural element «tax» and denoting kinds of taxes. To show the structural-semantic interrelation of the terms the methods of semantic blocks and of paraphrase are used. The results are given in two tables.

Л. Малімон

Семантична структура іменників англійської мови для позначення часу

Час, як відомо, — одна із основних форм існування матерії.

Розрізняють об'єктивний час із притаманними йому властивостями і час як категорію мислення. Властивості об'єктивного часу вивчаються природничими науками, а час як категорія мислення є предметом вивчення лінгвістики та інших суспільних наук.

У сучасній англійській мові, як і в інших індоєвропейських мовах, є ціла система засобів вираження категорії часу, яку можна визначити як функціонально-семантичне поле темпоральності.

Об'єктом нашого дослідження є лексичні одиниці на позначення часу в сучасній англійській мові.

Мова дає дуже багатий матеріал, який свідчить про те, що людство навчилося досить точно вимірювати і дозувати час.

Існує ряд робіт, присвячених дослідженню темпоральної лексики. Так, М.І.Рудометкіна класифікує усі слова категорії часу на лексико-семантичні групи локалізаторів, кореляторів і модифікаторів [8]. Р.О.Жалейко досліджує суть і зміст поняття часу як категорії мислення і визначає її місце у системі інших категорій на основі аналізу значень мовних одиниць